

nis tum quaestionem in se non attingit, tum peculiaria adiuncta omnino respicit; agebatur enim de aliqua determinata societate.

bb) Adducitur etiam responsum Congregationis S. Officii 1 April. 1857 ad dubium “*utrum sit licitum ecclesiasticis personis titulos super vias ferreas emere, lucrumque ex ipsis proveniens accipere*”; quod fuit “*Sanctitas Sua concedit facultates RR. PP. DD. Episcopis communicandas per organum S. C. EE. et RR. permittendi ecclesiasticis, ut accipient actiones delle strade ferrate de propria pecunia tantum*”. At hic etiam nihil de generali quaestione dicitur, et solum de aliqua determinata ratione huiusmodi titulos acquirendi aliquid statuitur. Hinc nil mirum quod etiam post huiusmodi responsiones Sacrarum Congregationum, in diversa plane abeant auctores vel recentissimi. Sic ex. gr. Bouix (*Révue de Sciences ecclésiastiques* vol. 2. pag. 444. 471. et vol. 13. pag. 460-483) omnino tamquam veram sententiam tuetur, licitum prorsus esse clericis *actiones seu titulos* acquirere. Contra vero Craisson (1) atque alii aliter sentiunt de actionibus quae sint societatis *negotioriae*, dum id concedunt si agatur de societatibus *industrialibus*. Verum hanc ultimam distinctionem solido fundamento destitui superius ostendimus. (Heic f.)

cc) Hinc cum nondum habeatur determinata Sedis Apostolicae responso quae generalem quaestionem decretorio modo resolvat, unum superest ut *certis* insistentes principiis iure communi statutis, quaestiones propositas quemadmodum superius effecimus resolvamus.

Ea quae pertinent ad clericorum officia, habentur potissimum in titulo de Vit. et honest. cleric. (III. tit. 1), tum in titulo de Cohabitatione clericorum et mulierum (III. 2), maxime vero in titulo “Ne clerici vel monachi saecularibus negotiis se immisceant” (III. 50) in Decretalibus Gregorii IX. cum quibus coniungi debent quae habentur tum in Sexto, tum in Clementinis, et ibi, ad ea quae diximus uberioris evolvenda, conferendi sunt doctores, nominatim Schmalzgrueber

(1) *Manuale I. C.* n. 2068. *Vid. etiam* n. 2067-71.

et Zallinger. Quae vero pertinent ad scholion, potissimum illustrantur a Bouix loco citato. Cf. etiam Lucidi (*Op. cit.* ed. tert. Rom. 1883. t. I. pag. 526).

TITULUS IV.

De iis qui promoveri non possunt.

208. Quae hactenus dicta sunt, ad clericos pertinent universim consideratos. Iam pro duplicis hierarchiae ratione superius recensitae *ordinis* et *iurisdictionis*, statui ea debent quae ad clericorum personas in utraque referuntur. Incipimus a hierarchia ordinis. Porro hierarchia ordinis sicuti et hierarchia iurisdictionis, ut liquet ex ipso nomine, varios admittit gradus alios aliis altiores. At vero sicut Ecclesia suas leges habet de modo quo ii sunt obtinendi, ita suis sanctionibus multiplici ex caussa quosdam ab iisdem arcet. Hi autem *irregulares* dicuntur quia a regula sunt alieni, et impedimentum quo laborant *irregularitas* appellatur, quae ideo est “*canonicum impedimentum quod vetat ne quis ordinetur aut si iam ordinatus sit in susceptis ordinibus ministret*”. Porro huiusmodi canonicum impedimentum dupli ex capite oriri potest, scilicet 1° *ex aliquo delicto*; 2° *ex aliquo defectu*. Hinc duplex existit *irregularitatum* species prout scilicet sunt *irregularitates ex delicto*, vel *irregularitates ex defectu*.

209. Verum notandum est:

a) in irregularitatibus ex delicto, cum eae *ex culpa* oriuntur, culpam necessario, eamque gravem adesse debere.

b) Pariter notandum est, datam irregularitatis definitiōnem ad *ordines* per se pertinere, adeoque eos respicere qui in hierarchia ordinis promoveri non possunt. Haec significatio directa est ac primaria, licet irregularitas etiam *quoad beneficia* quandoque consideretur. Sed haec est potius significatio *analogica*, et rectius diceretur *inabilitas*; de qua agi debet in titulo de *beneficiis*. Sunt tamen nonnulli qui irregularitatem bifariam dividunt, scilicet in *totalem* et *particularem*. Totalem vocant quae inhabilem reddit tum ad or-

dines tum ad beneficia, partiale quae unum dumtaxat ex his duobus attingit. Vel etiam totalem dicunt quae a susceptione omnium ordinum et eorum exercitio excludit, et consequenter etiam ab officio et beneficio; partiale quae dumtaxat a susceptione excludit quorundam ordinum eorumque exercitio.

c) Irregularitas sive totalis sive partialis ex iuris dispositione fertur, hinc nullo modo contrahitur, nisi fuerit *in iure expressa* (1).

d) In genere, irregularitas ex delicto vel quae praecedit ordinis susceptionem, est totalis, quae vero ex defectu et post ordinis susceptionem contrahitur, est partialis.

e) Denique notandum maxime illud est, irregularitatem non ad *validitatem* actus, sed ad *liceitatem* eiusdem spectare.

210. Ex hac recensita irregularitatis partitione sponte sua exurgit tituli quoque huius divisio in duas partes, quarum prima agit de irregularitatibus ex delicto, altera de irregularitatibus ex defectu.

§ I. De irregularitatibus ex delicto.

211. Delicta ex quibus oritur canonicum impedimentum irregularitatis, debent ex superius dictis (209. c) esse *expressa in iure (textu expresso cap. Is qui de Sent. excom. in 6)*. Porro delicta huiusmodi sunt I. homicidium, II. iten-

(1) Hinc admittenda non videtur sententia, irregularitatem induci posse *ex consuetudine universalis*, utpote quae et ipsa vim legis habeat. Boenninghausen, (*Tract. Iurid. can. De Irreg. Monasterii* 1863, in præfatione pag. IV) dicit se recessisse a sententia negante (quam et nos tuemur) licet eam ipse propugnaverit in ipso opere (pag. 20. c. et not. 8), et pollicetur se alio loco fuse allaturum rationes quarum praesidio fretus in affirmantem concessit. Id tamen hactenus non fecit. Putamus autem textum ipsum *cap. Is qui de sent. exc. in 6.* vix posse conciliari cum sententia quae consuetudini universalis vim tribuit inducendi irregularitatem. Aliud plane est ut notat ibidem Boenninghausen, si consuetudo, quae optima est legum interpres adhibeatur (uti et consensus DD.) tamquam norma hac etiam in re ad interpretandum textum aliquem iuris. Cf. *Barbosa, in Collect. DD. ad cap. Ex litterarum De ap. et iter. bapt.*

ratio baptismi, III. violatio censoriarum, IV. indigna ordinis usurpatio, V. haeresis vel apostasia a fide, VI. denique ea delicta quae infamiam irrogant, seu *iuris seu facti*. Sed notandum est, delicta quae irregularitatem pariunt ex adnexa infamia, si sint occulta huiusmodi effectum non habere, dum contra alia recensita irregularitatem pariunt sive sint *occulta* sive sint *manifesta*. Patebit autem ex dicendis, de singulis *textu expresso in iure* adfirmari ex iis irregularitatem contrahi.

212. Sane primo irregularitas contrahitur ex *homicidio voluntario*. Quod ut intelligatur, notandum est quadruplex a doctoribus homicidium distingui, scilicet, *casuale seu fortuitum, voluntarium, mixtum et necessarium*. *Casuale* illud dicitur, quod praeter patrantis intentionem *omnino* est, ad-eoque nec praevideri potuit nec debuit. *Voluntarium* (*criminosum*) quod ex deliberata voluntate ita procedit, ut simul sit imputabile tamquam culpa. *Mixtum* quod de utroque participat, scilicet licet *in actu* sit praeter intentionem, at saltem *in causa*, quae praevideri potuit et debuit, aliquo pacto voluntarium est. *Necessarium* denique illud est quod ad legitimam sui defensionem, servato ut dicitur *moderamine inculpatae tutelae*, committitur. Patet autem huiusmodi homicidium vere esse voluntarium, quatenus cum rei cognitione fit et deliberata voluntate, licet non intendatur occisio tamquam finis. Ex quo sequitur nomen homicidii *voluntarii*, scilicet *criminosi*, non tam ex vi vocis quam ex re voci subiecta, esse intelligendum.

213. Irregularitas ex homicidio, prout est ex delicto, non potest proinde oriri, si recte loqui velimus, nisi ex homicidio *voluntario* sensu exposito, et quidem ut in eo sit gravis culpa. Hoc enim necessario requiritur ut habeatur irregularitas ex delicto. Unde apparet, quoniam sensu intelligendae sint regulae quae a doctoribus traduntur. Sunt autem sequentes:

Reg. I. Qui dat operam rei *licitae*, et eam diligentiam adhibet ut nulla ratione homicidium (ex communiter contingentibus) praevidere potuerit, irregularis non fit etiamsi homicidium inde sequatur.

Reg. II. Qui dat operam rei *licitae*, sed omissione debitae diligentiae, aut artis imperitia hominem occidit, irregularitatem contrahit.

Reg. III. Dans operam rei *illicitae*, quamquam diligentiam debitam adhibeat ne mors sequatur, tamen irregularis fit, si quempiam occiderit vel mutilaverit.

Reg. IV. Qui mortem aliter vitare non valens, suum invasorem occidit, non fit alienus a canone; scilicet non fit irregularis.

214. At vero non ita hae regulae admitti possunt, ut nulla circa eas animadversio fieri debeat. Nam

a) omissa regula prima quae nimis evidens est, siquidem agit de homicidio omnino fortuito, in quo proinde absurdus potest excogitari ratio delicti, aliquid animadvertendum occurrit circa secundam regulam. Primum illud est, ex generali principio culpam gravem esse debere, ut irregularitas contrahatur, adeoque requiri ut omissio debitae diligentiae aut artis imperitia connectatur cum praevisione *gravis mali* quod exinde sequi potest, et simul sit *gravis* in se; secus enim non habetur tale delictum, quale ex dictis requiritur. Hinc intelligitur, absolutionem ab irregularitate quae petenda dicitur, ex textibus iuris quae allegantur, ex gr. *Cap. Presbyterum de Homic.*, per se non conficere delictum esse admissum, cum peti possit et debeat simpliciter *ad cautelam*; quemadmodum petenda etiam est in homicidio mere casuali, ut colligi videtur ex conc. trid. (*Sess. XIV. cap. 7 de Ref.*). Iamvero, ex regula prima, in homicidio casuali irregularitas non incurritur. Unde regula secunda quae spectat ad homicidium mixtum, non sine hac animadversione intelligenda videtur.

b) Multo vero magis ambigendum est de veritate tertiae regulae, quae pertinet etiam ipsa ad homicidium *mixtum*, *non quidem per se*, sed veluti *analogice*; quatenus actus est imputabilis et simul est illicitus. Quod enim actio sit illicita, hoc non efficit ut si omnis sit adhibita diligentia, homicidium insequens sit crimen vel culpa. Hinc non putamus hanc regulam esse admittendam. Quod vero dicunt quidam, in *foro externo*, quando res est illicita, semper praesumi

omissam fuisse debitam diligentiam, *donec legitime semet purgaverit* qui homicidium commisit, nimium videtur. Quod autem ex textibus iuris et ex consuetudine, petenda dicatur dispensatio, hoc, ut superius animadvertisimus, rem non conficit, cum id fiat ad cautelam etiam pro homicidio casuali vel necessario. Regula vero quarta, quae ad homicidium necessarium refertur, clara est, et nullam habet difficultatem (*Cf. Vecchiotti, op. cit. lib. V. § 40*).

215. Remanet igitur, ut irregularitas ex homicidio tamquam delicto, nonnisi ex homicidio voluntario *quod sit crimen* oriatur. Iamvero ad hoc notandum est, irregularitatem ex homicidio voluntario *iniusto*, incurri tum ab exequente, tum a mandante (nisi ante patratum homicidium mandatum retractaverit), ac generatim ab eo qui efficaciter in ipsum influat; tum etiam si mandatarius excedat fines mandati, quia id debuit a mandante praevideri (1).

Quod dicitur de homicidio debet quoque de *mutilatione usurpari*; iisdem regulis adhibitis. (*Schmalzgr. l. c. § I. nn. 16 sqq.*).

216. Alterum delictum in iure expressum, ex quo oriatur irregularitas, est *"iteratio baptismi"*. Haec autem esse debet *scienter facta*, agitur enim de irregularitate *ex delicto*. Irregularitas haec contrahitur sive agatur de iteratione activa, sive de iteratione passiva, sive primario, sive secundario. Hoc est, irregularis fit rebaptizans, rebaptizatus, et qui iterationi baptismi palam ministrat. *Cap. Ex litterarum de Apost. et iter. bapt.* (V. 9). Item qui absque necessitate baptismum voluntarie recipit ab haeretico, quod ut patet de adulto intelligitur. *Can. Ventum est 18. C. 1. q. 1;* *Can. Qui 10. C. 1. q. 7* (2). Sunt autem quidam, qui tenent irregularitatem ex iteratione baptismi contrahi, si absque iusta caussa, baptismus, licet sub conditione, alicui conferatur. At hoc minus probandum videtur (3).

(1) Cf. de homicidio in *Decretalibus lib. V. tit. 12 de Homicidio voluntario et casuali* et ibi DD. nominatim Schmalzgr. in h. t. § III. n. 149 segg.

(2) Cf. Barbosa in *collectaneis DD. et Giraldi, op. cit. par. I. sect. 812.*

(3) Cf. titulum *cit. de Apost. et iterant. bapt.* (V. 9) et ibi DD. Item vide *Ben. XIV. Instit. 8 et 84; Suarez, in 3 p. t. 2. q. 71. a. 2. disp. 31. sect. 6. dub. 5.*

Haec irregularitas inducta est in odium haeresis Donatistarum, ac generatim sectarum rebaptizantium; hinc est *strictae interpretationis*, nec valet pro aliis sacramentis.

217. Item irregularitas oritur *ex violatione censurae*; cum scilicet aliquis censura irretitus functiones obit ordinis sacri a cuius exercitio interdictus est. Tales sunt excommunicati excommunicatione maiori etiam occulta Cf. tit. de Cler. exc. min. (V. 27), suspensi etiam ex informata conscientia, interdicti et depositi ac generatim violatores eiusvis censurae. Nominatim irregularitatem incurrit qui scienter celebat in loco interdicto c. 18 de Sent. excom. in 6.

218. Oritur etiam irregularitas *ex pravo ordinum usu*. Huc pertinent ministrantes solemniter in ordine non suo, cap. Si quis 1 de Cler. non ord. min. (V. 28). Cf. Schmalzgr. in h. t. nn. 3 sqq.

Sunt qui iis accensent *furtive ordinatos*, eos nempe qui ab episcopo proprio non probati clam per dolum seu temere ordinandis sese adiungunt et ordinem recipiunt: item ordinatos *per saltum* aut *simoniace* aut absque *titulo ordinationis* aut duos ordines maiores eadem die recipientes vel ab episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, deposito, haeretico aut schismatico, cui sententiae alii non minus graves doctores adversantur (1). Verior horum videtur opinio; adeoque dicendum, ex his omnibus *suspensionem incurri*, at nisi ordinis male suscepti *exercitium* irregularitatem inducat *ex violatione censurae* (217), eam per se non haberi.

219. Denique irregularitas oritur ex *haeresi* vel apostasia a fide. Porro iure Decretalium non modo haereticci sunt irregulares, verum etiam I. qui in crimen haeresis cum iisdem participant, imo II. qui quomodocumque eos adiuvant; quin imo III. qui cum haereticis communione sanguinis sunt coniuncti; scilicet filii haereticorum in linea paterna usque ad secundum gradum, in linea vero materna usque ad pri-

(1) Schmalzgrueb., ad tit. 29. 30. lib. V. Deqr.; Aichner, op. cit. § 63. 2 d.

mum (*Cap. Statutum 15 de Haeret. in 6*). Cf. DD. ad tit. 7. lib. V. Decretalium.

220. Verum ad hanc incurram irregularitatem ex haeresi, requiritur I. ut filii nati sint *parente* iam haeretico; II. ut parens sit haereticus *publice* et in haeresi decesserit. Quamvis si de haeresi occulta sermo sit, contraria habeatur sententia, quam memorat Schmalzgr. ad titulum 7. lib. V. Decretalium § 3. n. 105. Notandum tamen III. excipi casum *relapsi*, quia etsi resipuerit, non censemur reincorporatus Ecclesiae.

221. Ita etiam notandum est, ut ait Pirhing (ad tit. 7. lib. V. Deqr. sect. 4. § 1. n. 101) in iis regionibus, in quibus nulla ob crimen paternum infamia contrahitur, liberos haereticorum non esse irregulares, sed ad ordines posse promoveri. Cui ex recentioribus adhaeret etiam Aichner (Op. cit. § 63. not. 8). Hinc videtur irregularitas haec ex haeresi, quoad filios et nepotes haereticorum, non tam esse *ex ipso delicto*, quam *ex infamia*; quod aliquo pacto fundamentum haberet in eo quod haeresis debeat esse publica, ut diximus. At cum contraria etiam adsit sententia, id potiusquam ex intrinsecis rationibus, ex doctorum omnino plurium auctoritate, teneri potest.

222. Denique irregularitas oritur ex *infamia* cuilibet delicto adnexa; sive sit *iuris* sive sit *facti*. Hinc sequitur, hanc irregularitatem ortum habere ex adiunctis extrinsecis, et hoc haberi debet veluti generalis regula. Infamia autem est “*privatio vel diminutio bonae famae ex mala opinione quae apud viros prudentes etiam vigeat*”. Est autem *infamia iuris*, si oriatur ex eo quod aliquis crimen in iure confessus fuerit, aut rite fuerit damnatus. Est vero *infamia facti*, si oriatur ex notoria, quaeque in dubium nullo modo potest revocari, gravis alicuius criminis exsistentia. Vix autem opus est animadvertere, merito infamia seu iuris seu facti notatos a sacris ordinibus arceri, ad quos ii solum sunt admittendi qui bonorum existimatione fruantur. Quibus concinit et vulgata regula iuris nostri: “*In famibus portae non pateant dignitatum*”, (*Cap. 87 de RR. I. in 6*).